

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-3-20>

Олена ПОНОМАРЕНКО,

orcid.org/0000-0003-2890-3853

кандидат філософських наук,

доцент кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(Дніпро, Україна) angelinakovalski@ukr.net

Оксана ЛОБОВА,

orcid.org/0000-0002-4499-8939

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(Харків, Україна) ksunchiklobova@gmail.com

Владислав КУКУШКІН,

orcid.org/0000-0002-3444-8810

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(Харків, Україна) vladkarma@ukr.net

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У ЗВО

Стаття присвячена вивченню та аналізу методики викладання англійської мови як другої іноземної. Методи навчання, зокрема іноземних мов, є одним із найцікавіших аспектів їх дослідження. У статті здійснено аналіз, який показує, що сьогодні викладання іноземної мови складається з мозаїки методів, починаючи від перекладацької граматики та закінчуючи застосуванням комунікативного підходу. Такий аналіз розкриває сутність лінгвістичних, психолінгвістичних та навіть філософських поглядів, що впливають на появу та розвиток різних методів викладання іноземних мов.

У ході дослідження застосовувалася сукупність загальнонаукових методів, таких як аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, історичний та спостереження. Автори розглядають питання, пов'язані з проблемою викладання англійської мови як другої іноземної на базі німецької мови як першої іноземної. На думку авторів, досліджуваний процес є складним, тому необхідно враховувати мовний досвід здобувачів освіти і вдаватися до порівняльного аналізу мов, що застосовуються в навчальному процесі: англійської, німецької та рідної – української. У статті цей процес трактується як освітня багатомовність, що характеризується ознаками інтерференції та перенесення.

Автори доводять, що для удосконалення процесу навчання необхідно застосовувати порівняльно-співставне вивчення мовних явищ двох іноземних мов. Встановлено, що виявлення схожих та відмінних рис двох мов дозволяє викладачеві оптимізувати навчання другої іноземної мови.

У статті зроблено спробу пояснити ефективність застосування методу порівняльно-співставного аналізу іноземних мов під час навчання. Подаються приклади вправ для застосування порівняльно-співставного аналізу німецької та англійської мов на рівні лексики, граматики, словотвору тощо.

Ключові слова: граматичні явища, інтерференція, метод порівняльно-співставного аналізу, перенесення, мовні вміння.

Olena PONOMARENKO,
orcid.org/0000-0003-2890-3853

*PhD in Philosophy,
Associate Professor at the Department of English Language for Non-philological Specialities
Oles Honchar Dnipro National University
(Dnipro, Ukraine) angelinakovalski@ukr.net*

Oksana LOBOVA,
orcid.org/0000-0002-4499-8939

*PhD in Philological Sciences,
Associate Professor Associate Professor at the Department of English Philology
and Foreign Language Teaching Methods
V.N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) ksunchiklobova@gmail.com*

Vladyslav KUKUSHKIN,
orcid.org/0000-0002-3444-8810

*PhD in Philological Sciences,
Associate Professor Associate Professor at the Department of English Philology
and Foreign Language Teaching Methods
V.N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) vladkarma@ukr.net*

METHODS OF TEACHING ENGLISH AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The article is devoted to the study and analysis of the methodology of teaching English as a second foreign language. Teaching methods, in particular foreign languages, are one of the most fascinating aspects of their study. The article presents an analysis that shows that at present the teaching of a foreign language consists of a mosaic of methods, ranging from translation grammar to communicative approaches.

Such an analysis reveals linguistic, psycholinguistic and even philosophical approaches that influence the emergence and development of various methods of teaching foreign languages. The study used a set of general scientific methods, such as analysis, synthesis, induction, deduction, generalization, historical, observation. The author considers issues related to the problem of teaching English as a second foreign language on the basis of German as a first foreign language.

The process being studied is complex, it is necessary to take into account the language experience of the student and resort to a comparative analysis of the languages that come into contact in the educational process: English, German and native Ukrainian. This process can be called the emerging educational multilingualism, characterized by signs of interference and transfer. The author proves that in order to improve the learning process, a comparative study of the linguistic phenomena of two languages is necessary. It has been established that the identification of similar and distinctive features of two languages allows the teacher to optimize the teaching of a second foreign language.

The article attempts to explain the need to use the method of comparative analysis of languages in teaching foreign languages. The article provides examples of exercises for applying comparative analysis of German and English languages at the level of vocabulary, grammar, and word formation.

Key words: *grammatical phenomena, interference, method of comparative analysis, transfer, language skills.*

Постановка проблеми. Викладання двох і більше іноземних мов стало нагальною потребою сучасного суспільства. Враховуючи високу мобільність та комунікабельність більшості населення планети, володіння однією іноземною мовою не завжди достатньо, якщо людина хоче бути затребуваною та рентабельною на ринку праці (Kirkpatrick, 2007). Без знання англійської мови неможливо уваяти багато сфер життя людини, з огляду на це у всіх ЗВО України викладаються дві та більше іноземні мови, серед яких визначальне місце посідає англійська (Хоменко, 2013). Будучи трудомістким процесом, навчання

двом і більше мовам вимагає від викладачів іноземної мови різних підходів до їх викладання, тому предметом дослідження є спосіб підвищення ефективності методів навчання англійської мови як другої іноземної на основі використання транспозиції при обмеженні інтерференції першої іноземної та української мов.

Пошуки універсальної правильної методології навчання іноземної мови, що сягають 16 століття, історично стосувалися не тільки педагогів, а й особливо лінгвістів, психологів та інших фахівців. Завдяки цим зусиллям викладання англійської мови має давню традицію, і сьогодні ця методо-

логія репрезентує мозаїку методів, від граматики перекладу до комунікативних підходів (Вугат, 2015; Mart, 2013). Особливого значення в цьому сенсі мають лінгвістичні, психологічні і навіть філософські аспекти, що вплинули на появу різних методів навчання.

Вивчення іноземних мов спочатку зводилося до заучування і повторення – нудних і нецікавих для здобувачів освіти процесів. Але ХХ століття стало свідком вибуху нових методологій, орієнтованих на творчі та захоплюючі підходи. Ця низка методів навчання мови, також відома як традиційний метод, була вперше розроблена В. Мейдінгером (1756–1822), який вважається творцем методу і робота якого була пов'язана з викладанням французької мови. Йоганн Крістіан Фік (1763–1821) написав перший у своєму роді курс для викладання англійської мови, який був опублікований в німецькому журналі *Enlargen*, створеному за зразком Мейдінгера, як впливає з назви роботи: *Praktische englische Sprachlehre für Deutsche beiderlei Geschlechts, nach der in Meidingers französische Grammatik befolgten Methode* (Практичний курс англійської мови для всіх німців, на базі методу французької граматики Мейдінгера). На основі цього методу виник новий, «традиційний», суть якого зводилася до вивчення граматики та перекладу. Розроблений у ХІХ столітті прямий метод є покращеною версією методу граматичного перекладу, який дозволяє встановити прямий зв'язок між значеннями або об'єктами рідною мовою здобувача освіти та англійською мовою без перекладу; викладачі та здобувачі освіти використовують на уроках лише англійську мову, а нові матеріали ілюструються діями або зображеннями (Althaqafi, 2018; Mart, 2013). У певному сенсі цей метод має об'єктивну цінність. Застосовуючи вищезгадані методи на заняттях з англійської мови доцільно звертати увагу на те, що у навчанні другої іноземної мови необхідно апелювати до знань здобувачів освіти, які вони отримали, вивчаючи першу іноземну мову, адже порівняння або співставлення різних іноземних мов допоможе краще зрозуміти систему мов, що вивчаються.

Аналіз досліджень. Фахівці у галузі методики викладання іноземних мов постійно шукають шляхи найбільш ефективних методів викладання, відзначаючи той факт, що, незважаючи на перманентність появи нових методів навчання іноземних мов, зараз у ЗВО найчастіше використовуються традиційні методи, до яких належать зокрема граMATИКО-перекладний, прямий та комунікативний (Saydaliyeva et al., 2020; Нікіфорова та ін., 2019). Іншої думки дотримується Стрикіна

(2019), яка вважає, що саме комплексний підхід навчання іноземної мови є найбільш успішним та результативним, а не застосування якогось окремого методу. З огляду на зміни у житті сучасного суспільства перевага надається також використанню інформаційно-комп'ютерних технологій, що в період дистанційного навчання, спричиненого пандемією та російсько-українською війною, показало ефективність і зручність (Марєєв та ін., 2022). Ми погоджуємося з думкою М. Байрама (Вугат, 2015), який зазначав, що поєднання використання першої мови та іноземної мови здобувачів освіти через порівняльний аналіз забезпечить інтегративний підхід до викладання та вивчення мови і культури. Попри істотну кількість розвідок, присвячених пошуку найбільш результативного методу викладання іноземних мов, зокрема другої іноземної, невирішеним залишається питання оптимальної методики викладання англійської мови як другої іноземної на базі німецької мови як першої іноземної мови.

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити процес навчання англійської мови як другої іноземної на базі німецької мови як першої іноземної, яка має, на нашу думку, базуватися на порівняльно-співставному аналізі мов, що вивчаються, результати такого аналізу формують основу навчального процесу, і допомагають викладачам скоординувати їх роботу та досягти позитивних результатів.

Виклад основного матеріалу. Поява кожної нової методики навчання іноземної мови означає, що викладачі прагнуть знайти та освоїти ще одну невикористану сферу можливостей розвитку комунікативної компетенції іноземною мовою. Аналіз іншомовних текстів, розвиток мовлення, інтенсивне чи усвідомлене вивчення мови, розробка проблемних методів навчання – усе це важливі віхи в історії розвитку методів навчання іноземної мови. Кожен метод має об'єктивну цінність за певних обставин. Якщо говорити про викладання англійської мови як другої іноземної, то найкращим методом для її викладання та вивчення є, на нашу думку, метод порівняльно-співставного аналізу. Подібності та відмінності в фонетичних, лексичних і граматичних системах мов, що вивчаються паралельно не тільки допомагають здобувачам освіти краще зрозуміти і засвоювати мовні явища і процеси, а й допомагають їм розвивати лінгвістичну здогадку, розширювати кругозір та підвищувати мотивацію. Крім того, порівняльне вивчення двох іноземних мов також допомагає глибше зрозуміти мовні явища та процеси, що відбуваються в українській

мові. Однак доцільно пам'ятати, що кожную мову необхідно розглядати як цілком самодостатню, і лише тоді можна порівнювати дві мовні системи у методологічних цілях. На думку багатьох вчених (Althaqafi, 2018; Zare-Behtash et al., 2017), включення методу порівняльно-співставного аналізу до процесу навчання двом і більше іноземним мовам прискорює та поглиблює процес розуміння, запам'ятовування, автоматизації мовних і мовленнєвих навичок та умінь здобувачів освіти. Щоб застосовувати метод порівняльно-співставного аналізу у навчанні іноземної мови, перш за все, необхідно визначати подібності та відмінності між мовами, що порівнюються. Після цього необхідно визначити тип міжмовної інтерференції та які проблеми можуть виникнути внаслідок міжмовних відмінностей. Завершальним етапом має стати створення системи вправ з урахуванням міжмовних порівнянь як методу навчання іноземним мовам. Порівнюючи мови, що вивчаються у навчальних цілях, викладачі можуть виявити проблеми, пов'язані з мовними особливостями різних систем, та знайти шляхи їх подолання. Крім того, у процесі навчання іноземної мови здобувачів освіти, необхідні такі матеріали, які засновані на порівняльно-співставному аналізі та враховують відмінності та подібності мов, що вивчаються.

Теоретичною проблемою навчання двом і більше іноземним мов одночасно займається «мультилінгводидактика», тобто теорія полімовної освіти. Її предметом є оптимальні методи, прийоми та способи навчання декільком іноземним мовам для різних цілей навчання у різних умовах, дослідження способів вивчення слів одночасно чи послідовно. Принципи полімовної освіти, що становлять основу професійної підготовки сучасних полімовних лінгвістів, представлені принципом інтегрованого навчання кількома мовами, принципом одночасного вивчення кількох мов, принципом опори на лінгвістичний досвід здобувачів освіти, принципом пізнавальної спрямованості процесу навчання іноземної мови, принципом міжкультурної спрямованості у процесі навчання іноземної мови (Saydaliyeva, 2020; Zare-Behtash et al., 2017).

На відміну від рідної мови, іноземні мови представляють для здобувачів освіти специфічні соціальні, культурні та пізнавальні реалії, з якими вони не завжди мають можливість зіткнутися у реальному житті. У цьому контексті вчені визначають цей вид полімовності як штучний (Zare-Behtash et al., 2017). Одна з основних вимог методики – створювати на занятті природні ситуації для іншомовного спілкування. Однак сьогодні, з

широким використанням мультимедійних та технічних засобів навчання, викладачі мають можливість створювати автентичне мовне середовище на заняттях з іноземної мови (Mart, 2013). Процес вивчення більш ніж однієї мови складний і потребує багато часу.

Вивчення першої іноземної мови завжди ґрунтується на передачі конкретних мовних та мовленнєвих навичок та умінь з рідної мови. У деяких випадках це явище дає позитивний ефект (феномен перенесення), але в більшості випадків має негативний результат (феномен інтерференції) та перешкоджає правильному сприйняттю матеріалу. Стосовно другої іноземної мови подвійний вплив мають навички та вміння, які здобувач освіти набуває щодо першої іноземної мови, і мовний досвід, який він формує з урахуванням рідної мови. У процесі вивчення іноземних мов існує явище, зване транспозицією – перенесення знань, навичок і умінь здобувача освіти рідною мовою на мову, що вивчається, з використанням наявного мовного досвіду у навчанні іноземної мови без порушення норм мови, що вивчається (Kirkpatrick, 2007). Крім перенесення, при навчанні одночасно двом мовам має місце інтерференція, що виявляється у порушенні норм іноземної мови, під впливом мовних явищ рідної чи іншої мови, що вивчається. Як показує досвід, що більше відмінностей між мовними системами, то частіше спостерігається інтерференція. Явище інтерференції спостерігається у процесі навчання фонетиці, лексиці, граматиці. До того ж, інтерференція часто проявляється на соціокультурному рівні через відсутність достатньо глибоких знань про культурні особливості країни мови, що вивчається. Подібні реалії різних культур, явища та норми поведінки (наприклад, неоднакові форми мовного етикету) можуть викликати інтерференцію. Наприклад, в українській мові «*будь ласка*» використовується як ввічлива формула, що означає «*нема за що*», і як відповідь на «*дякую*». В англійській та німецькій мовах «*please*» та «*bitte*» не мають цих значень. Слід звертати увагу здобувачів освіти на те, що в англійській мові слово «*будь ласка*» має кілька варіантів залежно від ситуації: *Not at all.* – Будь ласка (не варто); *Here you are.* – Будь ласка (коли віддають якусь річ), *Please* – вживається у ввічливому проханні.

Процесу вивчення фонетичних структур англійської мови часто заважає вплив німецької мови. Наприклад, таке мовне явище, як твердий приступ (*harter Einsatz*), характерне для німецької мови, але відсутнє в англійській, створює складнощі для здобувачів освіти не лише на початкових

етапах навчання англійської мови як другої іноземної на базі німецької мови. Ще однією проблемою є оглушення дзвінких приголосних у кінці слова або морфеми в англійській мові за аналогією з німецькою.

Лексична інтерференція – це використання іншомовної лексики у діалогах чи монологіях рідною чи першою іноземною мовою. При вивченні англійської мови як другої іноземної на базі німецької як першої джерелом інтерференції, як правило, є перша іноземна мова. Оскільки деякі лексичні одиниці в іноземних мовах дуже схожі, ймовірність такої інтерференції за подібних умов вивчення лексем є досить великою. Поширеним прикладом лексичної інтерференції є німецьке дієслово *bekommen* (одержувати), яке набуває у мові здобувача освіти значення «ставати» за аналогією з англійським дієсловом *to become*. В обох мовах є безліч лексем, що повністю узгоджуються за обсягом семантики, як-то назви днів тижня, назви місяців, пори року, деяких чисел, деяких дієслів тощо (*Monday – Montag; Winter – Winter; May – Mai; four – vier; hundred – hundert; to dance – tanzen*). Зазначені шари лексики легко запам'ятовуються здобувачами освіти-лінгвістами без потреби у спеціальних поясненнях, що пришвидшує процес навчання.

Граматичні явища другої іноземної мови також необхідно зіставляти з вже відомими явищами першої іноземної мови. При навчанні англійської мови на основі першої німецької, тобто при вивченні двох германських мов, здобувачі освіти дуже багато дізнаються про англійські правильні та неправильні форми дієслів за аналогією з німецькими сильними і слабкими дієсловами, що сприяє їх легкому запам'ятовуванню. Наприклад, англійському дієслову *to have – had – had* відповідає німецьке дієслово *haben – hatte – gehabt* (мати щось, володіти чимось). Або, порівнюючи англійське дієслово *to be* з німецьким *sein*, здобувачам освіти неважко запам'ятати форму і зрозуміти значення цього дієслова та його функцію. З цієї причини нескладно вивчити ступені порівняння прикметників, наприклад: англійський прикметник *many / much – more – the most* відповідає німецькому *viel – mehr – am meisten*. Деякі англійські граматичні конструкції також легко запам'ятовуються здобувачами освіти подібно до німецьких: *It is warm – Es ist warm; There is / are ... – Es gibt ...* Однак можуть виникнути деякі труднощі при навчанні англійської мови як другої іноземної через невідповідність деяких граматичних явищ. Наприклад, у німецькій мові чотири відмінки, а в англійській – два; кількість

часів – у німецькій мові їх п'ять, в англійській – 16; різні артиклі для іменників чоловічого, жіночого та середнього роду в німецькій мові (*der/ein, die/eine, das/ein*) та один в англійській (*a/an, the*). Ще один приклад протиріччя граматичних явищ двох мов: дотримання рамкової побудови речення за наявності складних присудків у німецькій мові на відміну від прямого порядку слів в англійській мові. Наприклад: *Er hat gestern die Hausaufgabe nicht gemacht. He did not do his homework yesterday.*

Щоб зробити процес навчання ефективнішим, необхідно підготувати спеціальні вправи та завдання, які допоможуть поступово зменшити ефекти інтерференції першої іноземної та рідної мов. Для подолання інтерференції потрібні спеціально підібрані вправи, складені однією іноземною мовою з обов'язковим зверненням до другої іноземної мови. Таким чином, здобувачі освіти можуть переносити свої знання з однієї мови на іншу та порівнювати їх подібності та відмінності.

Розглянемо деякі приклади вправ, розроблених для застосування порівняльно-співставного аналізу щодо англійської мови на базі німецької мови як першої іноземної.

1. Підкресліть суфікси та визначте, до яких частин мови належать слова. Перекладіть українською і німецькою мовами та порівняйте способи утворення нижченаведених частин мови у зіставлюваних мовах.

2. З наведених нижче прислів'їв виділіть антонімічні пари слів. Підберіть до них українські та німецькі аналоги, прокоментуйте відмінності та подібності у їхніх значеннях.

3. Перекладіть речення українською та німецькою мовами, поясніть причину відмінностей у вживанні граматичних часових форм.

4. Перекладіть речення з української мови на англійську та німецьку. Порівняйте та поясніть уживання прийменників у трьох мовах.

5. Поставте запитання до виділених слів в англійських та німецьких реченнях. Поясніть, у чому полягає різниця в утворенні питальних речень в обох мовах.

Такі вправи сприяють розвитку мовної здогадки, полегшують процес запам'ятовування та прискорюють вивчення матеріалу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна зробити висновок, що викладання англійської мови як другої іноземної буде успішнішим при застосуванні порівняльно-співставного аналізу, який дозволяє здобувачам освіти виявити як подібності, так і відмінності між трьома мовами, які застосовуються в процесі навчання. Порівняння та зіставлення мовних

явищ має здійснюватися на всіх мовних рівнях та на всіх етапах навчання. Опанування кількома іноземними мовами – це не ізольований процес, а одночасне вивчення мов на основі результатів порівняльно-співставного аналізу та мовного досвіду здобувачів освіти.

Розглянуті у роботі аспекти можуть слугувати підґрунтям для подальших досліджень, зокрема в контексті розроблення методичних рекомендацій щодо організації навчання англійської мови як другої іноземної мови на базі німецької як першої іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марєєв Д., Геворґян К., Колодіна Л. Сучасні методики викладання іноземних мов у ЗВО. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. Вип. 1. С. 257–265.
2. Нікіфорова С. М., Пивоварова Н. І., Пивоварова О. І. Еволюція методів навчання іноземної мови. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. Вип. 46. С. 70–91.
3. Сиркіна Ю. С. Сучасне і традиційне навчання іноземної мови: переваги і недоліки. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2019. Вип. 20. С. 161–170.
4. Хоменко О. Роль англійської мови в умовах глобалізації. *Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. (203–217)*. Слов'янськ: ДДПУ, 2013. С. 61.
5. Althaqafi A. S. A Critical Review of Grammar Teaching Methodologies in the Saudi Context. *English Language Teaching*, 2018. P. 65.
6. Byram M. Culture in foreign language learning – The implications for teachers and teacher training. *Culture and Foreign Language Education* (Ed. by W. M. Chan, S. K. Bhatt, Nagami M., I. Walker). Berlin: De Gruyter Mouton, 2015. P. 34–58.
7. Kirkpatrick A. World Englishes: Implications for International Communication and English Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
8. Mart C. T. The Grammar-translation Method and the Use of Translation to Facilitate Learning in ESL Classes. *Journal of Advances in English Language Teaching*. 2013. Pp. 103–105.
9. Saydaliyeva M. A., Atamirzayeva E. B., Dadaboyeva F. X. Modern methods of teaching English in Namangan state university. *International Journal on Integrated Education*. 2020. Vol. 3. № 1. P. 8–9.
10. Zare-Behtash E., Zadeh O. K., Banaruee H. A Comparative Study of Teaching Methods in ESP Courses. *European Journal of English Language Teaching*. 2017. Pp. 1–15.

REFERENCES

1. Mareev, D., Gevorgyan, K. & Kolodina, L. (2022). Suchasni metodyky vykladannya inozemnykh mov u ZVO [Modern methods of teaching foreign languages in higher education institutions]. *Academic studies. Series "Humanities", 1*, 257–265 [in Ukrainian].
2. Nikiforova, S. M., Pyvovarova, N. I. & Pyvovarova, O. I. (2019). Evolyutsiya metodiv navchannya inozemnoyi movy [Evolution of foreign language teaching methods]. *Theory and methods of teaching and education*, 46, 70–91 [in Ukrainian].
3. Styrkina, Yu. S. (2019). Suchasne i tradytsiynе navchannya inozemnoyi movy: perevahy i nedoliky [Modern and traditional teaching of a foreign language: advantages and disadvantages]. *Aesthetics and ethics of pedagogical action*, 20, 161–170 [in Ukrainian].
4. Khomenko, O. (2013). Rol' anhlijs'koi movy v umovakh hlobalizatsii [The role of the English language in the conditions of globalization]. *Humanizatsiia navchal'no-vykhovnoho protsesu: zb. nauk. pr.*, 61, 203–217 [in Ukrainian].
5. Althaqafi, A. S. (2018). A Critical Review of Grammar Teaching Methodologies in the Saudi Context. *English Language Teaching*, 11(11), 65.
6. Byram, M. (2015). Culture in foreign language learning – The implications for teachers and teacher training. In W. M. Chan, S. K. Bhatt, M. Nagami, I. Walker (Eds.) *Culture and Foreign Language Education*. Berlin: De Gruyter Mouton
7. Kirkpatrick, A. (2007). *World Englishes: Implications for International Communication and English Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Mart, C. T. (2013). The Grammar-translation Method and the Use of Translation to Facilitate Learning in ESL Classes. *Journal of Advances in English Language Teaching*. 1(4), 103–105.
9. Saydaliyeva, M. A., Atamirzayeva, E. B. & Dadaboyeva, F. X. (2020). Modern methods of teaching English in Namangan state university. *International Journal on Integrated Education*, 3(1), 8–9.
10. Zare-Behtash, E., Zadeh, O. K. & Banaruee, H. (2017). A Comparative Study of Teaching Methods in ESP Courses. *European Journal of English Language Teaching*. 2, 1–15.